

DEVONDER

2013 Jaargang 19 nr. 3

In memoriam

Op vrijdag 13 september 2013 is Jac Knapen toch nog vrij onverwacht op 70 jarige leeftijd overleden. Vanaf 2004 was hij bestuurslid van Heemkundekring De Vonder onder andere voor publiciteit en vormgeving. Wegens ziekte heeft hij in 2009 deze werkzaamheden moeten staken.

Voor zijn grote inzet bij HKK De Vonder, Klok en Peelmuseum, museumkring Peelland en het St. Jorisgilde werd hij onderscheiden en benoemd in de Orde van Oranje –Nassau.

Ondanks zijn ernstige ziekte bleef Jac positief ingesteld en zeer geïnteresseerd.

Onder grote belangstelling, werd op 18 september 2013 met gilde-eer tijdens de herdenkingsdienst in de H. Maria Presentatiekerk afscheid van Jac genomen waarna aansluitend de crematie plaatsvond in het crematorium te Heeze.

Jac Knapen

Van het bestuur

Zoals we in ons juninummer al hebben aangekondigd, wil het bestuur graag een rubriek in *De Vonder* verzorgen met informatie over wat ons bezighoudt en wat onze plannen zijn.

In dit nummer:

- Overlijden Jac Knapen
- Extra ledenvergadering 7 november en opbrengsten heidag bestuur
- Samenwerking met bibliotheek Someren
- Nieuw programma van eisen voor onze ICT-voorzieningen
- Wijziging mailadres graag doorgeven aan secretaris
- 1000 lèesplenkskes verkocht

Allereerst het treurige bericht (zie boven) over het overlijden van ons lid en voormalige bestuurslid Jac Knapen. Het bestuur wenst zijn zussen en overige familie veel sterkte toe bij het verwerken van dit verlies.

Zoals eerder bericht heeft het bestuur in de nieuwe samenstelling op woensdag 29 mei in het Klok & Peel Museum te Asten een heidag belegd. Het formuleren van de missie en de kaders voor een meerjarenbeleidsplan ter verdere profilering van onze vereniging stond daarbij centraal. In de bestuursvergadering van juni hebben we de uitkomsten besproken. De volgende stap is het bespreken van de notitie met de werkgroepvoorzitters op donderdag 26 september in de bibliotheek te Someren. Daarna zullen we alle overige leden consulteren over het voorgenomen beleid. Daartoe wordt een extra ledenvergadering uitgeschreven op 7 november 2013. Thema van deze vergadering is bespreking van het meerjarenbeleidsplan en de begroting 2014. Een van de beleidsvoornemens die direct consequenties hebben is namelijk dat we voortaan een begroting per kalenderjaar gaan maken. Tijdens de reguliere jaarvergadering in april legt het bestuur verantwoording af en wordt (financieel) verslag gedaan over het afgelopen boekjaar.

Afgelopen zomer heeft een delegatie van het bestuur de besprekingen met de bibliotheek in Someren succesvol afgerond. Dit heeft geresulteerd in een overeenkomst tussen de bibliotheek en HKK de Vonder over medegebruik van een deel van de bibliotheek door onze vereniging. De overeenkomst zal binnenkort worden ondertekend.

Naar aanleiding van de veranderingen die voorjaar 2014 bij Microsoft plaatsvinden, heeft het bestuur met Theo Knoops gesproken over de toekomst van onze ICT-voorzieningen. We zijn gezamenlijk tot de conclusie gekomen, dat we een programma van eisen voor al onze voorzieningen moeten formuleren met als doel in de toekomst onze steeds uitdijende hoeveelheid informatie goed en veilig te kunnen opslaan en indien gewenst beschikbaar stellen aan derden. We zijn van plan daarbij ook externe expertise in te winnen.

De secretaris vraagt al onze leden vriendelijk een eventuele wijziging van hun mailadres even aan hem door te geven. Regelmatig krijgen we berichten die we via de mail aan onze leden versturen retour, omdat ze onbestelbaar zijn.

Deze zomer werd bekend dat we inmiddels 1000 lèesplenkskes verkocht hebben, voorwaar een mooi resultaat! Tevens werd onlangs de 135e dorpswandeling Someren geboekt. Onze activiteiten zijn kennelijk populair.

Namens het bestuur,
Jan van de Rijdt

DE VONDER

heemkundekring

DE
VONDER
asten - someren

Van de Redactie

Hier is dan het tweede nummer van de Vonder in z'n nieuwe jasje. Wij ontvingen veel positieve reacties op het nieuwe gezicht van ons blad. Daar zijn we als redactie natuurlijk erg blij mee, maar helemaal vanzelf gaat het maken nog niet. Toch hopen we U in dit nummer weer een aantal leuke artikelen te brengen. Naast de gebruikelijke rubrieken van het bestuur, Oud goud en onze wandeling door Asten vertelt onze hoofdredacteur het slot van zijn verhaal en wordt de naam Ten Parre in een naamkundig perspectief geplaatst.

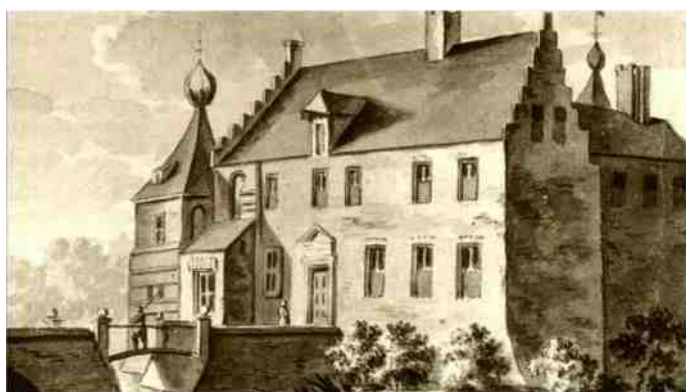
Veel plezier met het lezen van dit nummer.

- 2 Van het bestuur
- 4 Wurum Aastese zo aarig zijn...
deel 2
- 7 Te voet dur Aasten deel 17
- 10 Ten Parre in naamkundig per-
spectief
- 13 't Lèeste monnement

Noteer in uw agenda
- 14 Oud goud

Algemene informatie
- 16 Vrienden van De Vonder

REDACTIEADRES:
a.verrijt@kpnplanet.nl

Wurum Aastese zo aarig zijn en Zummerse zo'n aorige.

deel 2

Dorus uit Someren en Janus uit Asten dingen beiden naar de hand van Jacoba, de aanminnige deerne, die woont aan de Somerse kant van de Aa. Zij valt voor Dorus en Janus, gekwetst, daagt zijn rivaal uit voor een tweegevecht op de Vonder. Een wederzijdse moord is het gevolg.

De dorpsgenoten van de beiden die de Liefde uiteindelijk deed sneven, sleepten de lijken onder gejoel, gehuil, gescheld en het werpen van stenen en wat ze maar te pakken konden krijgen van de vonder af. De pastoor had er zijn handen vol aan de twee bendes uit elkaar te houden.

Er kwam een platte wagen om den Aastense op te halen, die een paar dagen later na een Plechtige Mis met koorzang en het dof geroffel van de omfloerste trommels van de schutterij als een held begraven werd. Op de grafsteen: Voor Jacoba en Asten. De jeugd van Asten heeft er nog een plaat bijgezet met daarop: *'Onze Janus sloeg Dorus op zijn kanus'*.

De Somerse jeugd kreeg daar lucht van en op zekere nacht schreven zij daaronder: *'Maar alles ging alsnog naar wens, Dorus stak hem in zijn pens'*.

Ja, de jeugd was toentertijd niet zo fijngevoelig als nu.

Met de Zummerse was het minder gemakkelijk. Ze wisten werkelijk niet wat ze er mee aan moesten vangen: Begraven of daar laten liggen en daarna in Asten begraven? Hij had tenslotte gezegd: *'Aaste..? Ik wil dur nog nie begravve worre'*. Er ontstond een hevig twistgesprek over de uitleg van zijn laatste woorden. Hij had tenslotte gezegd, zo redeneerde men: ik wil er (nu) 'nog niet' begraven worden' maar -en dat leek meer dan logisch- 'over een tijdje wel'. Na veel heen en weer gesteggel besloot men zijn aldus geduide laatste woorden te eerbiedigen. Hij werd dus niet begraven maar ze lieten hem een jaar lang daar ter plekke dicht bij de vonder en de taverne van zijn geliefde, die hij zo vaak had bezocht en waar ze samen zoveel gelukkige uren hadden doorgebracht, in het gras liggen. Hij werd bedekt met grote maaskeien, die men speciaal uit de streek rond Roermond had laten komen, omdat men met deze stad goede connecties had, daar deze stad -desgewenst- de beul leverde om veroordeelden te executeren. Elke dag bezocht Jacoba deze grafheuvel en plengde er menige traan en uit deze tranen

begonnen tussen de keien allerlei bloemen te groeien, die het geheel zelfs in de winter een kleurrijk en ontroerend aanzicht gaven. Vele mensen uit Someren maar langzamerhand ook uit Asten bezochten zijn voorlaatste rustplaats en gedachten hem in gebed en droeve herinneringen. Men had ondertussen in Asten zeker ook op voorspraak van de pastoor gedaan gekregen, dat hij aldaar op het kerkhof begraven kon worden. 'Mèr nie te deecht bij die van ons', hadden ze uitgehouden.

Zowel in Someren als in Asten werd alles in gereedheid gebracht om de begrafenis eer- en respectvol te laten verlopen. De kwalijke tekst door de jeugd aangebracht bij het graf van den Aastense werd verwijderd. Die ochtend van de dag precies een jaar na de wederzijdse moord op de vonder over de Aa, de dag waarop hij moest sneven, begon met een plechtige Heilige Mis in de kerk van Someren, waarna men in processie al zingend naar de plaats toog, waar hij onder de maaskeien dit moment had liggen afwachten. Aangekomen bij de plek begon men de bloemen, die tussen de stenen groeiden te verwijderen en vervolgens de zware keien zelf, terwijl zijn dorpsgenoten zijn naam bleven roepen: '-Dorrus, Dorrus,'enz. Dorus bleek erg vermagerd. Hier en daar hadden de bloemen tussen zijn ribben wortel geschoten. Die werden met het gebeente in een vurenhouten kist gelegd, die de doodskistenmaker vakkundig dichtspijkerde. Toen werd de kist op een platte wagen gezet, die getrokken werd door een

met een mooi net en rode flossen opgetuigde knol. Aan de ene kant van de kist zat de pastoor, die gebeden begon te zeggen en aan de andere kant Jacoba, met aan de borst een zuigeling van vijf maanden, die niet in de gaten had, dat hij zijn papa ging begraven. Naarmate men Asten dichter naderde, stonden er steeds meer mensen langs de weg, die zich bij de stoet aansloten. In de kerk had men voorzorgsmaatregelen genomen vooral ook om de toch ruwere, onbehouwen en allesbehalve beschaafde Astenaren in toom te kunnen houden en te vermijden dat de vlam in de pan zou slaan.

(Ik zeg hier met nadruk minder beschaafd). Asten had niet het geluk zoals Someren onder de hoede van de Abdij van Floreffe te staan, die zorgde voor beter onderwijs en verspreiding van de door Franse charme ingegeven cultuur. Bovendien is er in Someren een

Romein opgegraven. In de geschriften van een Romeinse geschiedschrijver (Horatius geloof ik) is een afschrift van een brief van deze Romein aangetroffen, die hij aan zijn ouders schreef: Daarin laat hij weten zich 'Hier'-de plek Someren-' zeer wel thuis te voelen': 'Omnium (van alle plaatsen) sumummissimus Summummiior (est)'. Vrij vertaald: '- van alle plekken is de allerhoogste (beste) de (ze) nog (daarboven) Betere'. Dat wil wat zeggen!!!!. Dit is de ety-

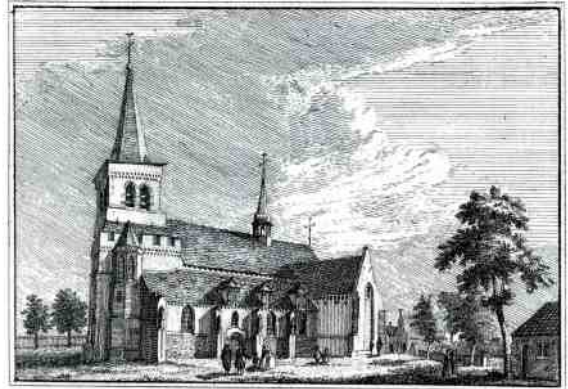
mologie van de naam Someren. Summummiior werd Summummere dan Summure en is tenslotte Someren geworden. Zummere komt nog het dichtst bij de oude benaming. En wat hebben ze in Asten ooit opgegraven?? Vlak na de oorlog op het Koningsplein een paar skeletten van het oude kerkhof. Met de doodskoppen heeft de jeugd uitgelaten gevoetbald. Sportief is de Astenaar wel, maar ja; je zult zulke achterkleinkinderen hebben. Wat is in vergelijking met de Somerse geschiedenis van bijna twee millennia en Romeinse invloed het 800jarig bestaan van Asten. 'Gaoj an'!! Bepaald niet voldoende om er je duimen voor achter je bretels te steken. Someren heeft Caesar nog gezien!! Niet dan? Denk maar eens aan de Keizerstraat, die daaraan herinnert. En, een klein maar niet

onbelangrijk detail, Someren heeft zijn Heerenbult; daar kan de Astense Wilhelminastraat niet aan tippen. Asten heeft weliswaar ook een bult: den Bult nl. in de volksmond ook wel Kakelenberg genoemd, maar dat is toch slechts een niemendalletje, 'n muggenbultje tegenover wat Someren op dat vlak te bieden heeft. Een pijnlijke achterstand, die dankzij de Somerse Dorus zou worden ingehaald. (Dit even terzijde)

Ter linkerzijde van het middenschip kwamen de Astensen te zitten en ter rechter de Somersen. Ook hier weer een plechtige Eredienst rondom de met bloemen bedekte baar. De beide pastoors hielden aandoenlijke preken over liefde en vergeving, terwijl het toch juist de liefde was geweest, die geleid had tot dit gruwelijke drama en misdrijf en het schrij-

nende leed van Jacoba. Tijdens deze dienst is toen waarschijnlijk de gewoonte ontstaan, die nu weer opgeld doet in de Rooms-katholieke kerk om op een gegeven moment gedurende de mis elkaar de hand te schudden en vrede en geluk toe te wensen.

Kopergravure van Hendrik Spilman anno 1738, gebaseerd op een tekening uit 1685 van de kerk in Asten.

Ook hier gebeurde iets soortgelijks, zij het in een ietwat streekgebonden vorm. De Somerse pastoor riep op tot eenheid en verzoening. 'Vergeeft elkan- der, laat af van wrok en domme haat' zo riep hij uit. 'Komt van uw stoelen af, Somersen en Astensen en begraaft de herinnering aan de ellendige gebeurtenis door af te pinken'. Aldus geschiedde. Men kromde de pink, haakte die in die van de ander en trok eraan, zodat ie weer los schoot. Daarmee kwam er een eind aan deze onzalige toestand van haat en verwijt en werd de vrede getekend. Dit ritueel was dwingend. Men kon niet meer op het verleden terugkomen.

Op naar het kerkhof alwaar reeds een graf gedolven was, werd Dorus, of wat er nog van over was, ter aarde werd besteld. Er rammelde iets in de kist, toen men hem liet zakken. Allen begonnen te juichen en scandeerden de naam van de dode jongeman: 'Dorus, Dorrus, Dorrus...' Het deed Jacoba zichtbaar goed. Zijn zoontje sliep aan haar borst. Zij was het, die de eerste schep zand op de kist gooide. De anderen volgden en binnen de kortste keren was er alleen nog een zandhoop te zien. Er werden bloemen opgelegd; er zou later nog een kruis op komen. Bij

het verlaten van het kerkhof waren er veel Somersen, die ook nog even het graf bezochten van de gesneuvelde Astense, hetgeen hogelijk gewaardeerd werd. Daarna de koffietafel, bier en borrels.

Einde van het verhaal???? Nee, er gebeurde dat, wat voor Asten tot een culturele omwenteling leidde en het dorp op een hoger plan van menselijkheid en beschaving bracht. Vooral in Someren waren ze 'onzen Dorrus' nog lang niet vergeten. Men begon zijn voorspraak in te roepen bij Onze Lieve Heer en warempel: hij deed het en hoe...? Toen hij nog onder de maaskeien lag, hadden mensen al eerder gevoeld, dat hoofdpijn en andere ongemakken zoals "ne kaoie vinger of sleeuw taand" verminderden, als zij de vonder over gingen en de grafheuvel passeerden. Nu werd er steeds meer een beroep op zijn ingrijpen gedaan. En niet alleen in geval van koppijn, hetgeen gezien de geschiedenis het meest voor de hand lag. Dat was aanvankelijk ook zijn specialiteit. Algauw volgden de spel (een vorm van diaree), de bezetting (longontsteking), een beslag (hersensbloeding), de fleurus (longvliesontsteking), de vliegende tering, (waar de Heilige Dorus niks aan kon doen), kortademigheid, brandwonden, den hibbik (als een koud hoefijzer in de nek of plotseling "boe" roepen in iemands oor niet hielp), de blaow mazzele, ne gescheurde mik (ongelukje bij wedstrijd benenspreiden -alleen voor mannen), enz. en kwamen er ook vrouwen bij hem te rade, als ze niet konden inkopen (kindje krijgen) en dat ondanks alle inspanningen. Ook dat werd zijn specialiteit! Zo erg zelfs, dat zonder gebeden tot hem meisjes en vrouwen spontaan zwanger werden, ook als ze niet getrouwd waren. Alleen al als ze in de buurt van het kerkhof kwamen. Of zomaar, misschien had ie er zelf plezier in, onzen Dorrus. De bevolking groeide, de pastoors baden tijdens de missen om hem een beetje in toom te houden en hem te vragen enigszins in te binden. Dat viel niet mee. Van heinde en ver kwamen de mensen met hun kwalen om verlichting en ter vervulling van hun wensen. Dit alles had tot gevolg, dat er steeds meer Somersen over de Aa naar Asten trokken, er uiteindelijk bleven wonen, met Astensen trouwden en kinderen kregen met een gedeeltelijk Somerse inborst, waarvan de bijzondere kwaliteit alreeds is aangetoond. Na een vijftig, zestig jaar was Asten compleet van karakter veranderd: voorkomend, vriendelijk, beschaafd ook tegen buitenstaanders, weinig of niet Gods naam ijdel gebruikend, galant en gastvrij, hulpvaardig en warm in de omgang. Afijn, zoals u de Astenaar kent. Toch had deze uittocht uit Someren ook nefaste gevolgen. De nissen, die de emigranten in Someren open lieten, werden alras opgevuld door bewoners uit de omliggende dorpen en steden. Met name Helmonders maakten op de duur een aanzienlijk

deel van de bevolking uit, hetgeen uiteindelijk resulteerde in een gruwelijke hongersnood aan die kant van de Aa. Een muizenplaag teisterde het dorp en de ommelanden. Vanuit Asten werd voedselhulp geboden en menige Somerse, die nu rondloopt heeft zijn of haar bestaan te danken aan deze uiting van diepe solidariteit, die het leven gered heeft van ook zijn of haar voorvader. Het kwam uit een goed hart, nietwaar!!

Hoe verging het Jacoba?? Zij heeft, nadat haar grootouders in de Heer ontslapen waren en zij hen fatsoenlijk ten grave gedragen had, de bedoening voortgezet. Ook zij was uitgerust met een warm Somers gemoed. Haar deur stond altijd open; voor iedereen was er (tegen betaling weliswaar) altijd een maaltijd, een borrel en zo nodig een warm bed. Haar openheid ook naar vreemdelingen toe, was spreekwoordelijk en tekende zich af in het uiterlijk en karakter van haar vele kinderen: zwart haar, blond haar, bruin haar, blauwe ogen, grijze ogen, bruine ogen, groene ogen, lichte huid getinte huid, donkere huid. Zij is een lichtend voorbeeld voor hen, die

foto: atelier P. Bruegel Sr.

De laatste twee van Coba romeins anoniem met vooruizende blik

nu nog in het huidige tijdsgewricht worstelen met de integratie van soortgenoten uit den vreemde. Zij kreeg nooit een standbeeld maar lang na haar dood werd zij herinnerd als de vrouw met het gouden hart. Het hart, dat zij uitsluitend aan haar Dorus had willen geven maar dat zij daarna ruimschoots openstelde voor iedereen, die het maar wilde of er

behoefte aan had.... Kom daar nog maar eens om.

De graven zijn geruimd, van Dorus net zo goed als van die Astense Janus. Er gebeuren hier geen wonderen meer. Daarvoor moet je naar Ommel.

Maar eerlijk is eerlijk: ik kom graag in Someren om er wat te drinken en te buurten. Als ik wat te eten bestel in een van de etablissementen let ik echter nog steeds een beetje op. 'We hebben ook konijn', zij de serveerster. 'Nou', zei ik..'eh, hebt u er de pootjes aan laten zitten, met huid en haar?' 'Nee,' zei zij, 'ze worden helemaal gestroopt voor ze de pot ingaan'. Ik wilde net zeggen: 'geef dan maar iets anders', toen er een kat over het terras liep. 'Van wie is die kat?' vroeg ik. 'Van ons', zei zij. 'Nou, konijn dan maar', zei ik. En zij, met een knipoog: 'Kie wonnie, wai zain nie vur de poes,wonnie...'

Snapteget naw..? Wurum dè de.....
en de.....!!

Multalulli
Ad Verrijt

Te voet dur Asten (deel17)

Verteld door Piet Feijen.

In de jaren 80 van de vorige eeuw wandelden leden van de Bond voor Ouderen onder leiding van hun voorzitter Piet Feijen, door Asten. Zij maakten een overzicht van Asten van ongeveer 1920 tot 1985. Velen van u zullen zich de mensen, hun beroepen en hun eigenaardigheden nog wel herinneren. Ook de behuizingen en straten van die tijd. Al is het nog niet zo lang geleden, er ligt hier misschien een taak tot navolging zodat het nageslacht aansluiting kan vinden met het huidige Asten. Van wat verloren ging en er bij kwam.

Twidde Paosdag waren ze er wir en um dè 't weer ân 't afgao was, werd er druk gepraot over 't lente-wèerk, mer toen Jan Vaalman kwam, kon de wandeling beginnen.

"We staon hier vur de villa "St-Jozef" die nog nie zolaang gelèjen dur de zusters van Liefde uit Tilburg werd angekaocht.

't Zal ellie wel bekèent zijn, dè hier de familie Johan Bluyssen- van den Heuvel hi gewoond. (Dat waren de grootouders van onze huidige bisschop, Mgr.J. W.M.Bluyssen).

"Wa de firma Bluyssen vur Aasten hi betekend, wit iedereen wel, zi Jan. (In de villa hebben jaren goed

betalende pensiongasten gewoond. Nu is er het boekhoudbureau van de N.C.B. De naam "Villa van Bluyssen bestaat niet meer, mer Bluijssensbroekdijk wel !)

voormalige villa Bluijssen

Hier links achter de hoefstal van "de Lange Nard" hebben Johan Cuppens en z'n twee zusters nog gewoond. Naw wônt er Mama Slaats mi Miet en Martha, Jan en Johan. (Voordat Nard Hoefnagels het kocht, woonde er ook nog Nard Verdonschot. De aankoop was vooral om de grote tuin te doen. Later werd het de smederij-uitbreiding en begon Frans er zijn garage).

En hier mi de lindebomen woont Willem Mennen mi vrouw en pleegkind, Miet van Heugten. Miet is 'n dochter van de bruur van Willemme vrouw. De zuster van Willem woont er langs. (Jarenlang woonde hier een van de grootste aannemers van Asten, Jan Waals, die er ook zijn werkplaats had. Zijn zonen zitten nog in het vak. Nu is er Waals-meubels gevestigd. Daarnaast was de textielwinkel "Verdonschot van Heugten" toen bij ons beter bekend als Mietje Mennen". Nu heeft kleinzoon Carel een prachtige zaak in de Emmastraat en is "Verdonschot van Heugten" een begrip. In het oude pand is nu schoonheids-salon "Verspeek" gevestigd).

En hier woont Sjaak Zegers. Z'n vrouw Hanneke kan uitstekend mutsen wassen, strijken en opdoew. Dan kommen we bij Willem v.d.Heijden, die getrouwd is mi Félemientje Werts. (De laatste twee huisjes staan er nog en Félemientje touwde later nog met Janus Bosch).

Di hier is d'n tuin van Frits Michielsen, die in dè groot huis in de Nieuwstraot woont. (Nu woont er sinds lang de familie van Asten en is er, ook sinds lang, hun touringcar-bedrijf. (In de tuin werden de Mariaschool en de St-Jozefschool gebouwd).

foto: Fa. van Asten

En hier in deez' twee woningen zitten de familie's Pietje v.d. Putten en Noudje Vullings. (zoon Sjef v. d. Putten was getrouwd met Leentje Frie en was lang de enige visboer in Asten. Kleinzoon Piet zetten de traditie nog voort. De familie Vullings keerde terug naar Helmond, behalve Nel, die getrouwd was met Hein Mennen. Zij bleef in Asten wonen en zat lang in het bestuur van de N.K.V.O.).

"Op d'n hoek van de Nieuwstraot zit bakker Christ Joordens". De zonen Ties en Gerrit werden eveneens Bakker.

Hier woont an d'n overkant Johan Cuppens, die getrouwd is mi Mieke Eijsbouts, 'n zeuster van Jan d'n Brouwer, ellie wel bekèend. Jan van Doorn, die ôk "Klepperman" werd, woont er langs. En hier hebben we Janus Mennen, die getrouwd is mi Truïke Lammers. Toontje Haazen, gertouwd mi Martha Geven, woont er langs. De gebroeders van der Heijden wonen in dè dubbelhuis, Job, die getrouwd is mi Cato Peters wônt in het irste en Piet, getrouwd mi Hanne Mikkers, in het twidde. In dè klèen huiske daor, woont de familie Okhoofd, die uit Helmond kumt. En hier de Astense Margarinefabriek "Asten Creame-ries" waarvan de heer G. (Graard) Sengers directeur is".

P.S. Wegens plaatsgebrek moesten wij beknopt zijn over het gedeelte van Johan Cuppens t/m Asten Creameries. Omdat dit gedeelte voor velen interessant is, zullen we ons volgende verhaal daarmee starten.

Beloofd is beloofd en we beginnen durum deez' aflivvering mi de "stârt" van ons lèeste uitstapje. Vur de genen die nie krek weten wâ 'ne stârt is, volgt hier 'n korte uiteenzetting.

Het was bij ons, boerenmensen, de gewön-te, dè 't veurbidden van 't dagelijkse Rozenhoedje grötjes (=

grootmoeder) taak was. Grötje bepaalde dan ôk zelf vur wie de gebeden waren. Mer nô de vijf tientjes kwam de "start" en dè ging ongeveer zo; één weesgegroot vur de neef van tante Hanne die al verschillende jaoren dood is. Twee weesgegrootjes dè de zog (zeug) mer gauw zou baggen, want vader is al enkele dàåg nie mer uit de bôks (broek) geweest. Drie onze vaders dè de rooibont van Sjef-ome dizze keer behààuwe mug blieven, want 't was al twee kirren mis gegao. En zo waren er iedere dag aander intentie's en veul. As toegift kwam dan gewoonlijk de Litanie van Alle Heiligen. Niemand behalve Grötje wist zo goe de namen en de bijzondere eigenschappen van allerlei heiligen, bijvurbeeld van de Patoonheilige van de Sint Antonius van Thebais. N'n andere Antonius was die van de verloren kleinigheden. Vur de tandpijn was er "de heilige Apollonia mi de nijptang. (De tandartsen hebben dè inmiddels overgenomen)

In de St-Jozefmaond werd die van Smakt altijd ingeschakeld, bijvurbild zo; dè Tante Mie (50) toch mer 's gauw tigde 'ne goeie mens ân zou lopen. Die goeie St.Jozef hi blijkbaar nooit geweten wie tante Mie was, want ze blif ongetrouwd, mer wel werd ze 90 jaor mi 'ne staat van dienst vur de missie, hulpvaardigheid en aander goei wèrk um jaloers op te wor-ren. Op 't lèest zi ze nog; St.Jozef zal 't mi mij zo wel veur gehad hebben en dur vertrauw ik dan mer op. En zo is dè. Mer mi al die bekèende en onbekèende Heilige was 't wel altijd 'n laang Rösenhoedje.

Mer naw dan de start van ons verhaal.

In het huis van Johan Cuppens heeft vele jaren Janus van Eijk gewoond, die in de hele omgeving bekend was als "de voerman op Helmond". Nu is er de Aldiwinkel met bovenwoningen. Het huis van klepperman van Doorn werd afgebroken. Nu staat er 'n nieuw van de fam. Maas van Eijk. De zoon van Janus Mennen, Harrie, leerde het drukkers vak en durfde het aanom in de crisustijd (ca.1935) een drukkerij te beginnen. De prachtige nieuwe drukkerij Mennen is nu een sierraad voor de omgeving. In het huis dat naast dat van Janus Mennen stond, woonde de fam. Haazen-Geven.

We luisteren nu verder naar onze gids, Jan Vaalman.

De familie's van der Heijden wonen hier nog nie zo laang. Johan (Job) is getrouwd mi Catho Peeters (Blink). Hij hi bij "D'n Bleys gewerkt en woont in het irste. Piet, getrouwd mi Hanne Mikkers, van Janusse, witte wel, werkte bij Ture's en woont er langs. Job en Cato kriggen, (nou ja kriggen) 't grôtste huishauwen, zes meiskes en zes jongens. Piet en Hanne kriggen mer drie jongens en drie meiskes. (Over de fam. Vullings willen we nog vertellen, dat Sjefke de vader was en Noud de zoon, die later in Helmond Couffeur werd. Sjefke was een van de

beste mandenmakers bij de firma Johan van Goch.

In het huis van Job v.d Heijden heeft een kleinzoon van Piet v.d Putten, de huidige vis-

boer Piet v.d. Putten, gewoond en daarnaast is nu nog tekstielbedrijf Verdonschot.

We zullen nog efkus de àauw fabrieken van d'n "Bleijs" bekijken, zi Jan. Hier hi 'n tijdje 'n Engelse firma gezeten, wôrvan Graard Sengers d'n directeur was, toen die firma failliet ging, begon Graard er 'n N.V., "Asten Creameries", die ôk gin lang bestao hi

gehad. Johan van Goch kocht toen van 'ne meneer Arnolds de vormalige ijskelder van D'n Bleijs. Dè was 'ne kelder mi heel dikke muren en dôr werd 't ijs in bewaard dè dur 't personeel van D'n Bleijs uit het kanaal werd gehaald vur de koeling van de bôter. Johan van Goch begon in d'n ijskelder 'n groothandel in Philips "Masro-lampen, mar hij had grote konkurentie van de Duitse Osramlampen.

Ook de stoomzuivelfabriek De Oude Molen kocht een groot gedilte en de strohulzenfabriek "The Elephant" vestigde er zich.

(Later werd het kleinrijwielenfabriek en pas nog was er de AGEE gevestigd.

Nu is het allemaal Deken van Pelthof en staan er woningen voor

ouderen).

Het prachtige riante woonhuis werd gekocht door Johan (van Ture's) Eijsbouts en jarenlang door de familie Eijsbouts bewoond, als laatste door de Fam. Max Eijsbouts. Nu is er o.a. het kantoor van de C. A.I. gevestigd.

"Di was 't wel zowat", zi Jan, in grote trekken dan. En 't is intussen laat genôg".

"Luister 's mannen zi Ties. We hebben allemaal werk genug, vanwege de late Lente, en 't is vurlopig vur iedereen vruug dag. Laoten we durum nô huis gaon en op Hemelvaartsdag wir bijin kommen, as dè Janne schikt tenminste".

Janne schikte 't en er werd afgesproken um dan nô 't Lof in 't café van Janus Hoefnagels in de Kerkstraot bijin te kommen. Iedereen was accoord, hoewel Pirke opmerkte dè tie op 'n wâ vochtiger afscheid hâ gerekend. Toon van Narus-ome zi schèerp; Pirke's "wildgeld" zit zeker in z'n tes te springen. Kie dè was naw wir ginne praot van Toone. Pirke zi niks en dôr was iedereen blij um en zo gingen ze op huis ân.

Wordt vervolgd.

Ten Parre in naamkundig perspectief

door Jacques van der Velden

In het boek Asten 800 is een voor Asten belangrijke ontdekking wereldkundig gemaakt. Namelijk, het goed Ten Parre moet gelocaliseerd worden in 't dorp ongeveer bij de kerk. Voorheen dacht men dat dit goed in de omgeving van de Slotweg op Ostade lag. Vanuit de historische taalkunde meen ik nu aannemelijk te kunnen maken dat het woord parre 'parochie' betekend kan hebben. Dat zou wijzen op een kerk en/of pastorie. We zouden dan voorzichtig kunnen concluderen dat Ten Parre mogelijk een voorloper was van de Laatmiddeleeuwse kerk [1475-1899] die op het Koningsplein stond. Het gebied rond deze kerk moet volgens mij daarom worden aangemerkt als terrein met zeer hoge archeologische waarde. Hier ligt in mijn ogen de ziel van Asten begraven. Ook het perceel van Anneke de Bruin dat dezelfde oriëntering heeft als deze kerk, vormt samen met het Koningsplein een belangrijk onderzoeksgebied voor Asten. Laten we daar in ieder geval zorgvuldig mee omgaan.

Over Ten Parre ook wel geschreven als Ten Perre is al diverse malen geschreven, waarbij vooral de **locatie** centraal stond. In dit verhaal wil ik aandacht schenken aan de **betekenis** van dit woord. Tot op heden is Parre of Perre steeds uitgelegd als een ontwikkeling van perk met de oorspronkelijke betekenis 'omheinde plaats'. Omdat taalkundigen er van uit gaan dat perk afgeleid is van het woord park moeten we misschien de betekenis van parre verder zoeken in de richting van park. De sterke overeenkomst van de Duitse woorden Pfarre, Pfarr met parre, par, gecombineerd met de nieuwste bevindingen over de locatie van dit goed, heeft geleid tot dit artikel.

Bevindingen in Asten 800

In 1994 werd door Toine Maas in Geschiedenis van de heerlijkheid Asten verondersteld dat Ten Perre in Ostade gelegen kan hebben. Sasse van IJsselt in 1926 en Wiro van Heughten in 1989 associeerden het Slotje op Ostade niet met het goed Ten Perre. Volgens Toine Maas werd in 1527 een boerderij verkocht, die int dorp in die Parstraat was gelegen. Omdat Ten Perre ook vaak als Ten Parre, Ten Per of Ten Par werd aangeduid, herkent hij in Parstraat de straat waaraan het goed Ten Perre gelegen moet hebben. Theo Meulendijks vond in een akte uit 1528

een preciezer aanduiding van de locatie van het goed: dicto die hoeve Te Parre . . . juxta loco dicto in 't dorpe quasi iuxta ecclesiam 'genaamd de hoeve Te Parre . . . bij de locatie genaamd **in 't dorp ongeveer bij de kerk'**. Dit werpt een nieuw licht op de locatie. Volgens Toine Maas werd tussen 1393 en 1396 het goed voor het eerst omschreven met 'tHuys Ten Perre waaruit hij concludeerde dat het op dat moment een versterkt huis moet zijn geweest. Rainer Schütte, conservator in het Klok en Peel Museum, dateerde de benedenverdieping van de toren van de Laatmiddeleeuwse kerk van Asten dertiende eeuws. Lia van Zalinge-Spooren voegt daar aan toe dat op afbeeldingen duidelijk te zien is dat het onderste deel van de toren voorzien is van een weergang met kantelen zoals dat gebruikelijk was bij kastelen. Toen men rond 1200 begon met de bouw van stenen kerktorens in Zuid-Oost Brabant, hadden die soms ook de functie van verdedigingstoren.

ik	maken	dorp	dat	pand	appel
ich	machen	dorf	das	pfand	apfel

Afb.1 Oudnederlands tegenover Oudhoogduits

Varianten Parre, perre, par en per

Verzachting¹ van de a naar e zoals in park en perk kwam in het Middelnederlands [1250-1550] meer voor. In de meeste gevallen bleef een vorm met e in de standaardtaal bestaan. Aanvankelijk waren het meestal alleen klankvarianten. Bij sommige woorden werd het klankverschil later ook een betekenisonderscheid. Zo stonden de woorden mark – merk, stark – sterk en marg – merg ooit naast elkaar, maar kregen alleen mark – merk net als park – perk verschillende betekenissen. Uit onze bronnen blijkt dat de a en e in parre – perre en par – per slechts klankvarianten zijn geweest, die geen verschil in betekenis inhielden. Omdat de ontwikkeling meestal van a naar e ging, ga ik uit van de vermoedelijk oudere vorm parre – par.

Veronderstelling parre – pfarre, par– pfarr

Er zijn veel Nederlandse woorden die ook in het Duits bestaan. Dikwijls zijn de verschillen maar minimaal (zie afb.1). Dit verschijnsel wordt door taalkundigen ook wel de **Oudhoogduitse klankverschuiving** genoemd. Horen parre – pfarre en par – pfarr net als pand – pfand daar ook bij? In ons geval gaat het om de verzachting van de p naar pf. In de 8e eeuw werd in het hoger gelegen zuidelijke deel van het

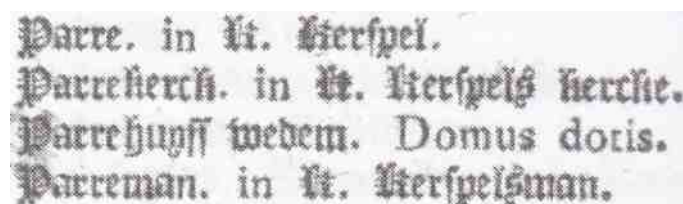
Duitse taalgebied deze verschuiving voltooid. Omdat Hoogduits in Duitsland uiteindelijk de standaardtaal is geworden is deze verschuiving in modern Duits blijven bestaan. In een zeer uitgebreide taalkundige **Voorrede** van het boek **Teuthonista of Deutschlender** schrijft letterkundige J. A. Clignett in 1797 hierover: ". . . dat in het algemeen tusschen het oud Hoog- en Nederduitsch, en dus ook byzonder tusschen het Nedersaxisch, als een' der oudste Hoogduitsche Dialecten, en onze taal, eene **zusterlyke verwantschapping** plaats had, en dus beide die talen oulings eene veel nauwere overeenkomst met elkanderen gehad hebben, dan iemand uit de tegenwoordige gesteldheid, zoo van het hedendaagsch Hoog- als Nederduitsch, immer zoude kunnen opmaken.; . . . dat het onderscheid volstrekt niet anders, dan een dialect verschil konde genoemd worden."

Afb.2 Oudhoogduitse klankverschuiving

Volgens het historisch woordenboek van Jacob en Wilhelm Grimm, waarvan het eerste deel in 1852 verscheen, betekende pfarre oorspronkelijk niet alleen 'parochia parochie', maar ook 'ecclesia parochialis parochiekerk' en soms ook 'pastorie'. Het kunnen dus ook de goederen zijn waaruit een parochie is samengesteld. Op dit moment is de betekenis van de Duitse woorden: Pfarre 'parochie, pastorie', Pfarrkirche 'parochiekerk', pfarrherr 'pastoor, dominee' en Pfarrhaus 'pastorie'. Helaas is parre en par in onze standaardtaal niet meer aanwezig. Gelukkig zijn er oude geschriften gevonden waarin dit woord nog wél voorkomt. Uit het Middelnederlands [1250-1550] zijn enkele samenstellingen met kerk overgeleverd, zoals: parchkerke, parrekerke, parkerke, perkerke. Het lijkt mij waarschijnlijk dat het eerste deel van deze samenstellingen 'parochie'

betekent. De betekenis van de volgende woorden bleek uit de context: parrike 'parochie', parhere 'pastoor', parrekerke 'parochiekerk', parrehuus 'pastorie' en parreman 'parochiaan'. Hieruit zou men kunnen concluderen dat parre, par uit parochie is ontstaan. Dit wordt echter door deskundigen klankwettig onmogelijk geacht. Men zoekt eerder de oorsprong bij een onbekend woord *parra, waaruit Latijn parracus 'omheining' [8e eeuw] en parricus 'omheind stuk grond voor vee' [9e eeuw] zich heeft ontwikkeld, dat in het Franse woord parc 'diergaarde' nog voortleeft en waaraan ons modern Nederlands woord park zijn specifieke betekenis 'hof, lusthof' te danken heeft. Perk 'afgebakend stuk grond, tuinbed' is ontstaan uit park, waarbij perk min of meer de oorspronkelijke betekenis 'omheinde plaats' behouden heeft. Taalkundigen achten het mogelijk dat er in de ontwikkeling van dat onbekende woord *parra de kerkelijke **betekenisuitbreiding** 'afdeeling, een bepaald of begrensd kerkelijk gebied' is meegelift, wat geresulteerd heeft in het woord parre, par 'parochie'. Feit is dat de betekenis mogelijk gezocht kan worden bij 'parochie', waardoor de veronderstelling **parre – pfarre, par – pfarr** tot de mogelijkheden behoort.

Afb.3 **Teuthonista of Duijtschlender**. Verzameling woordenlijsten uit de 15e en 16e eeuw. **Parre** Kerspel [parochie]

Andere betekenissen parre, perre

In beschrijvingen van landerijen met de naam parre, perre lijkt de betekenis 'perenboom' soms voor de hand te liggen, maar is ook dikwijls tegenstrijdig daarmee. Overigens in de veldnaam perreboom 'slagboom, sluitboom' kan perre ook de betekenis 'sluiting' hebben. Deze betekenis staat dicht bij die van perk 'omheinde plaats = afgesloten terrein', omdat een slagboom een terrein afsluit. Parstraat de straat waaraan het goed Ten Perre gelegen moet hebben lijkt mij ook de beste uitleg, maar dat zegt niet veel over par. De betekenissen 'perenboom', 'slagboom, sluitboom' en niet te vergeten 'omheinde plaats = afgesloten terrein' blijven mogelijkheden die ik niet kan uitsluiten.

Erfnaam Ten Parre

Met te, ter, ten voor een veldnaam (toponiem) werden **erfnamen** gevormd. Op het hof of erf Ten Parre stond rond 1400 een versterkt huis en ruim twee eeuwen later nog slechts een hoeve of boerderij. Zoals nu blijkt was dat hof gelegen in het dorp, ongeveer bij de kerk aan de Parstraat. Naar analogie van Pfarr betekent Parstraat [1527] mogelijk 'parochiestraat' en is dan op te vatten als 'kerkstraat, pastoriestraat'. In modern Duits wordt met Pfarrstrasse meestal hetzelfde bedoeld. Ten Parre is volgens mij het beste verwoord met 'kerkhof, omheinde plaats met kerk en/of pastorie'. Ik doel hierbij niet op het moderne kerkhof 'begraafplaats', maar op het Vroegmiddelnederlandse **kerkhof** 'op enige wijze afgeperkte ruimte om of bij een kerk'. Hoe dicht Ten Parre 'kerkhof' en de Laatmiddeleeuwse kerk bij elkaar gelegen hebben, kunnen we het beste begrijpen als we uitgaan van quasi 'alsof, zo goed als', iuxta 'bij, behorende bij, naast', en ecclesiam 'kerk'. De Latijnse uitdrukking 'quasi iuxta ecclesiam' biedt nog wat ruimte voor interpretatie. De betekenis kan liggen tussen 'ongeveer bij de kerk' en 'alsof behorende bij de kerk'. Gezien deze ligging ten opzichte van de kerk en de hoge ouderdom van het toponiem Ten Parre denk ik dat we hier te maken hebben met een voorganger van de Laatmiddeleeuwse kerk. Of het goed Ten Parre werkelijk een verwijzing blijkt te zijn naar een oudere kerk en wat de relatie met het versterkte huis, de verdedigingstoren en de Laatmiddeleeuwse kerk geweest kan zijn, zijn vragen die ik verder over moet laten aan historici en archeologen.

Conclusie

Dit hele verhaal is bedoeld om de betekenis van de erfnaam Ten Parre en de straatnaam Parstraat uit te diepen en de historische reikwijdte daarvan aan te geven. Het is mijn overtuiging dat er nog meer antwoorden te vinden zijn onder het Koningsplein en aanliggende percelen, waaronder het perceel van Anneke de Bruin, die de interpretatie '**omheinde plaats met kerk en/of pastorie**' mogelijk kunnen bevestigen en aanvullen. We moeten er in ieder geval serieus rekening mee houden dat hier de ziel van Asten begraven ligt.

Bronverwijzingen

Sijs, Nicoline van der (samensteller) (2010), Etymologiebank, op <http://etymologiebank.nl/> [http://www.etymologiebank.nl/trefwoord/perk park park](http://www.etymologiebank.nl/trefwoord/perk_park_park).

[http://www.etymologiebank.nl/trefwoord/merk1 Palatalisering van korte -a- tot -e. 1 Palatalisering=-verzachting](http://www.etymologiebank.nl/trefwoord/merk1_Palatalisering_van_korte_-a-_tot_-e.1_Palatalisering=-verzachting)

[http://www.etymologiebank.nl/trefwoord/quasi Latijn quasi \[alsof, zo goed als\]](http://www.etymologiebank.nl/trefwoord/quasi_Latijn_quasi_[alsof,_zo_goed_als])

[http://www.vrijwilligersrab.be/fr/Vocaluarium Latijn juxta \[naast, bij, behorende bij\]](http://www.vrijwilligersrab.be/fr/Vocaluarium_Latijn_juxta_[naast,_bij,_behorende_bij])

[http://nl.wikipedia.org/wiki/Tweede_Germaanse_klankverschuiving fase 2, 8e eeuw, p pf](http://nl.wikipedia.org/wiki/Tweede_Germaanse_klankverschuiving_fase_2,_8e_eeuw,_p_pf)

<http://woerterbuchnetz.de/DWB/?sigle=DWB&mode=Vernetzung&lemid=GP02698>

Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm. Pfarre, Pfarr

<http://gtb.inl.nl> De geïntegreerde taalbank der Nederlandse taal. Kerkhof (VMNW), Parc (VMNW, MNW), Parre (MNW), Parrekerke (MNW), Parrehuus (MNW), Parreman (MNW), Perk (WNT). VMNW Vroegmiddelnederlands woordenboek (1200-1300), MNW Middelnederlands woordenboek (1250-1550), WNT Woordenboek der Nederlandse taal (1500-1976).

Teuthonista of Duijtschlender, Geldersch-Kleefische of Nederrijnsche woordenlijst uit het laatst der 15e eeuw. Zie afb.3: Parre, in K. Kerspel.[parochie]; Parrekerk, in K. Kerspels kerke.[parochiekerk]; Parrehuys wedem, Domus dotis.[woning van de pastoor]; Parreman, in K. Kerspelsman [parochiaan].

[http://nl.wikipedia.org/wiki/Nederlands_\(naamsge-schiedenis\) Teutonicus, Nederduits, Hoogduits, Nederlands.](http://nl.wikipedia.org/wiki/Nederlands_(naamsge-schiedenis)_Teutonicus,_Nederduits,_Hoogduits,_Nederlands)

Van d'n Aabeemd tot de Zwijnspuit, Toponiemen in de cijnskring Helmond vóór 1500 in naamkundig en nederzettingshistorisch perspectief. Door H. Beijers en G. van Bussel, 1996. Par/Per/Parre/Perre Dat is andere taal! 2012, De Oudhoogduitse klankverschuiving. p.14, ISBN 978 90 00 31100 2.

Geschiedenis van de heerlijkheid Asten, Asten in de Middeleeuwen, door Toine Maas, pagina 17-20.

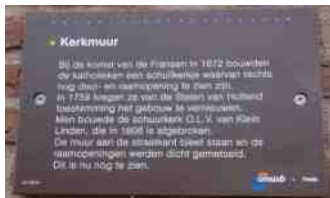
Asten 800, De Astense gemeenschap van Middeleeuwen tot in de achttiende eeuw, door Lia van Zalinge-Spooren, hoofdstuk 1, pagina 10-14.

Aaste vruuger

't Lèeste monnement.

Astens weekblad woensdag 13 dec. 1995.

In de Lindestraat staat het oudste en nu zowat enige monument dat Asten nog bezit. Het is de muur tussen de protestantse kerk en de oude pastorie.

Gelukkig is de muur enkele jaren geleden nog gerestaureerd. Aanvankelijk bezaten de katholieken in Asten de grote parochiekerk op het huidige Koningsplein. De toren stond oostwaarts,

waar nu het glazen kunstwerk staat. Bij de vrede van Munster in 1648 viel deze in handen van de Astense protestanten. De Astense katholieken weken - samen met die van Someren - uit naar het Kievitsven, waar men op Nederweerts grondgebied een schuilkerk bouwde. De Fransen die in 1672 naaar ons land kwamen, waren overwegend katholiek en versoepelden de regels voor hun geloofsgenoten hier. De katholieken bouwden een schuilkerk in de Lindestraat. 'n Gedeelte van de voorgevel hiervan aan het uiterst rechtse stuk van de muur, grenzend aan de oude pastorie. (Een schuilkerk was niet toegestaan, meestal klein van omvang en de diensten waren in het diepste geheim. 'n Schuurkerk was ruimer. Diensten werden oogluikend toegelaten en de overheid - aanvankelijk de plaatselijke en later ook de landelijke - vroeg flink smeergeld. Bij een resolutie van 19 juli 1730 werden alle katholieke kerken door de Staten Generaal der Verenigde Nederlanden verplicht elk jaar een vast bedrag te betalen voor de pastoor en de kapelaan(s) aan die kerk verbonden.) Op 12 november 1759 kregen de Astense katholieken van de Staten van Holland verlot het gebouw te vernieuwen. Men bouwde nu de schuurkerk O.L.Vrouw van Klein Linden. 't Grootste gedeelte van deze muur staat er nog. In een officieel stuk van 11 maart 1807 worden "de verkoopers verplicht de muur daer, alwaer de glaese raeme gestaen hebben, so hoog met goede steenen en kalk behoorlijk op te metselen, en dat de geheele muur gelijk in hoogte is." Op 17 september 1798 kochten de katholieken de kerk (8150,-) en pastorie (3000,-) op 't Koningsplein terug. Eigenlijk was dat niet eerlijk, want de katholieke eigendommen waren in 1648 zonder meer - zonder enige schadevergoeding - afgenomen. De kerk werd opgeknapt en de

protestanten mochten tijdens de werkzaamheden nog gebruik maken van het gebouw. Voorlopig werd de pastorie voor f.60,- per jaar verhuurd aan de dominee, die er later maar niet uit wilde. De pastoor was oud en slecht ter been en moest meerdere malen per dag lopen van de pastorie aan de Lindestraat naar het Koningsplein, waar de kerk vanaf 1800 weer volop in gebruik was. De protestanten kwamen nu bijeen in 'n kamer van de pastorie. Ze wilden graag de schuurkerk van de katholieken - die ze nu toch niet meer nodig hadden - huren, maar hadden geen geld. Daarom - en ook uit wreveld dat de dominee niet verkassen wilde - werd de schuilkerk in 1806 gesloopt. In november 1807 verhuisde de dominee van de pastorie aan het Koningsplein naar de pastorie aan de Lindestraat - waar hij dezelfde huur betaalde -. Daar kerkten ook

de protestanten, tot in 1825 de kerk werd gebouwd.

Harrie Verdijseldonck

Noteer in uw agenda:

Lezing donderdag 24 oktober 2013 20.00 uur in
Klok&Peel Museum Asten;
De Bende van de Bokkenrijders ;
Spreker Ton van Reen

Lezing dinsdag 5 november 2013 20.00 uur
zaal Centraal Someren;
Archeologie in de praktijk;
Sprekers; Ria Berkvens en Willem van den Bosch

Lezing woensdag 11 december 2013 20.00 uur
Paters H.Hart Asten;
De woelige jaren van de reformatie;
Spreker Kapelaan Harold van Overbeek

De lezingen zijn gratis voor leden
voor niet leden €3.--

EXTRA LEDENVERGADERING
donderdag 7 november 2013 20.00 uur
Klok&Peel Museum Asten

OUD GOUD

Zuidwillemsvaart dinsdag 24 sept. 1889

Maandag is te Asten A.T., die door zijn zonderlinge levenswijze bekend stond, dood in zijn hut gevonden. De overledene was reeds 71 jaar en woonde sinds ruim 20 jaren in eene hut in de Peel. Als zoon eener deftige familie, genoot hij eene zorgvuldige opvoeding. Op 16 jarige leeftijd begaf hij zich naar Antwerpen en vandaar naar Parijs. In 1848 nam hij werkzaam deel aan de revolutie, werd ge-

noodzaakt Parijs te ontvluchten en kwam in Duitsland. Hier dreef hij eenigen tijd handel in paarden en keerde eindelijk alhier in zijne geboorte-

plaats terug. Een ongenoegen met zijn familieleden dreef hem er toe, geheel afgezonderd, als kluizenaar te gaan leven. In de grootste armoede en in een ellendige, smerige hut ver in de Peel sleet hij zijn verdere levensdagen. Geen godsdienstig gevoel, maar een diepen wrevel deed hem hardnekkig in zijne zonderlinge levenswijze volharden. Alle aanbiedingen tot goede verzorging bleef hij halstarrig weigeren. Zelfs nog dezen winter, toen hij gevaarlijk ziek was, stelde men eene woning in het dorp voor hem beschikbaar, doch hij was niet te bewegen zijn ellendig turfkot te verlaten. Een naaste buurman, die ruim een half uur gaans van hem afwoonde, bezocht hem van tijd tot tijd en bracht hem wat eten. Door deze werd bekend, dat hij weder ziek was en toen ingezetene van Asten hem bezochten, vonden deze hem, geheel verlaten dood in zijn hut.

Naar aanleiding van dit stuk vond ik in het boek van Jan Bakens "De heerlijkheid Asten van 1830-1919" een uitgebreider versie die ik u niet wilde onthouden. Jac. Jöris

Hoogstwaarschijnlijk was Antonius Augustinus Hubertus Timmermans in de vorige eeuw een van de meest besproken mannen van Asten. Vele uren kon men verhalen over het zonderlinge gedrag van deze telg van een der deftigste en vooraanstaande families van Asten. Geboren op 24 augustus 1818 te Asten uit de toen 47-jarige koopman Adrianus Timmermans en Isabella Koopmans, genoot hij een uiterst zorgvuldige opvoeding. Toch kon deze opvoeding niet verhinderen, dat hij op 16-jarige leef-

tijd van huis wegliep. Hij zocht het avontuur en dacht dit te vinden in het roerige Antwerpen van die dagen. Al gauw verkeerde hij daar in revolutionaire kringen, om daarna dienst te nemen als soldaat in het 14e Belgische Expeditieleger. In het harde beroep van krijgsman liep ook hij zijn verwondin-

gen op, waarvoor hij in het hospitaal St. Jan te Brussel ter verpleging werd opgenomen. Per 16 november 1845 betaalden de Astense regenten als gevolg van deze verpleging, een vordering van 15 franken. Na zijn ontslag uit het hospitaal zocht Antonie geheel berooid elders zijn geluk. Hij hield het in België voor gezien en trok naar de wereldstad Parijs. In deze metropool dook hij onder in de smeltkroes van lichtschuwe elementen. Steeds meer werd hij gezien in het gezelschap van oproerige revolutionaire mannen, zodat de Parijse politieambten een meer dan gewone belangstelling voor hem kregen. Tijdens de revolutie van 1848 nam hij werkzaam deel aan het oproer, maar moest achtereenvolgd door de politie, ijlings de stad verlaten. Al zwerwend en een losbandig leven leidend, trok hij door het Franse en Belgische land tot in Duitsland.

In het Duitse land dreef hij enige tijd handel in paarden, die echter maar een matig succes gaf. Even plotseling als hij vertrokken was uit Asten, dook hij weer op in zijn geboorteplaats.

Na 15 jaar afwezig geweest te zijn, kwam hij geheel berooid weer thuis. Thuis ontving hij een fortuin aan geld, welke hem door een erfenis van zijn geachte familie ten deel was gevallen. Met dit geld in de hand zag er voor hem de wereld weer heel anders uit; en weg was Antonie. Op de allerschandelijkste wijze verkwistte hij al zwerwend het kapitaal, totdat hij gegrepen

werd en op 27 juli 1857 ter heropvoeding naar bedelaarsoord Ommerschans gezonden werd. Na deze periode wist hij al gauw, dat zijn overleden oud-oom Jan Timmermans een aanzienlijk legaat aan de Algemene Armen te Asten had geschonken, welke schenking jaarlijks een rente opleverde van f 43,75. Jan Timmermans had in zijn notariële schenkingsakte een clause laten opnemen, welke zekere rechten gaf aan verarmde familieleden. Mochten er onverhoopt behoeftigen voorkomen onder de familieleden, dan moesten zij bij voorkeur van de rente bedeed worden. Kassa, dacht Antonie en hij deed bij het Armenbestuur een beroep op deze clause. De Armenmeester nam contact op met de familie en samen oordeelden ze anders. Tussen Antonie en de anderen van zijn familie rees daardoor een groot ongenoegen. Het Armenbestuur gaf op 2 december 1859 hun zienswijze weer in een officieel schrijven. Daarin concludeerden zij dat Antonie ruimschoots door het verrichten van handenarbeid in zijn onder-

houd kon voorzien. Daarbij, naar hun normen was Antonie niet eens behoeftig en nog in de kracht van zijn leven. Zijn broer Theodorus Timmermans, ja die, die verkeerde werkelijk in behoeftige omstandigheden en werd daarom ook door de Algemene Armen uitbesteed, welke kosten gedeeltelijk door de renten werden vergoed. Verbitterd door deze voor hem ongunstige uitslag, keerde hij totaal van zijn familie af. Als kluizenaar trok hij zich in volledige afzondering terug. In de grootste armoede in een ellendige krot, gelegen ver in de Peel, sleet hij als mensschuwe zijn verdere levensdagen. Geen godsdienstig gevoel, maar een harde wrevel en wrok deed hem hardnekkig in zijn zonderlinge levenswijze volharden. Alle goed bedoelde aanbiedingen die hij kreeg voor een goede verzorging, wees hij nors en resoluut van de hand. In de winter van 1888- 1889 werd de inmiddels 70 jaar oud zijnde Antonie zwaar ziek, zodat voor zijn leven werd gevreesd. Vol mededogen stelde men een woning in het dorp ter beschikking, doch was hij met geen mogelijkheid te bewegen om zijn ellendige krot te verlaten. Een

naaste buur van hem, die ruim een half uur gaans van hem vandaan woonde, bezocht hem regelmatig en bracht hem dan wat te eten. Door deze buurman werd in Asten bekend, dat Antonie in het begin van september 1889 weer ziek was. Toen een Astense ingezetene hem op 16 sept. 1889 bezocht, lag Antonie Timmermans dood in zijn hut, geheel verlaten.

Wordt vervolgd.

Algemene informatie

Redactie:

Ad Verrijt, Hemelberg 59, 5721 CP, Asten
0493-688388 a.verrijt@kpnplanet.nl
Anneke Blankennagel, Jac Jöris,
Ricus van Neerven en Gerard ten Thije

BESTUUR HEEMKUNDE:

Voorzitter Jan van de Rijdt Tel. 0493-694957
Secretariaat Harrie Wijnen Tel. 0493-493518
Penningmeester Bert de Lau Tel. 0493-493137
Leden: Frans Adams Tel. 0493-494755
Henk Meeuws Tel. 0493-470996
Tom Waals Tel. 0493-693783
Martien Aarts Tel. 0493-693477

Gezinsabonnements HKK De Vonder
€ 30,00 per jaar

Opgeven bij het secretariaat of het Heemhuis
Molenstraat 10 te Someren
ISSN 1387-2079

Fotografen

Foto voorpagina: Adrie Mennen
Foto achterpagina: Maria van Neerven

Indien onbestelbaar:
H. Wijnen, Dorpstraat 22,
5711 GP SOMEREN

Vrienden van Heemkundekring de Vonder

Acfis Business Centrum, Ter Hofstadlaan 75, 5711 VV Someren
E T B Willem Bos, Trasweg 5, 5712 BB Someren-Eind
Campanula Fysiotherapie, Floralaan 22, 5721 CV Asten
Cortooms-Verberne Bouw-Timmerbedr, Molenakkers 5, 5721 WR Asten
Driessen Advies & Beheer Witvrouwenweg 12, 5711 CN Someren
Driessenbouw Asten BV, Postbus 90, 5720 AB Asten
Geven Aannemersbedrijf BV, Ommelseweg 48, 5721 WV Asten
Gianotten Adviesbureau, Witvrouwenbergweg 8h, 5711 CN Someren
Isobouw Systems BV, Kanaalstraat 107, 5711 EG Someren
van Kaam Netwerk Notarissen, Postbus 111, 5710 AC Someren
Notaris Kessels, Wilhelminastraat 30-32, 5721 KK Asten
Larco Foods BV, Industrielaan 10, 5711 CX Someren
Leenen Someren Beheer BV, Dr. Einattenlaan 28, 5711 AW Someren
Leenen Steengoed, Vaarselstraat 34, 5711 RE Someren
Garage Linden, Ter Hofstadlaan 140, 5711 VZ Someren
Beheermij van der Loo, Markt 10, Asten. (Postbus 13, 5720 AA)
Partycentrum De Platte Vonder, Nieuwendijk 10, 5712EM Someren-Eind
Frank van Stekelenburg Assurantiën, Postbus 61, 5720 AB Asten
Makelaardij Strijbosch, Hofstraat 24, 5721 BB Asten
H.v.d.Vijver, Bosweg 7, 5754 PV Zeilberg
Harrie Welten (Jumbo), Kuilvenweg 6, 5712GX Someren
Mevr. Wijnen, Speelheuvelstraat 41, 5711 AT Someren
Wijnen Bouw en Service, Dorser 2, 5711 LE Someren
A. de Wit, Speelheuvelplein 4, 5711 AR Someren
P. v.d. Zanden, Jan v.d. Diesduncstraat 17, 5721 VN Asten

Dankzij de Vrienden en donaties van het Van der Loo Fonds, Rabobank Peelland en ONA heeft de Heemkundekring interessante projecten kunnen uitvoeren.

Vrienden van de Heemkundekring maken onze activiteiten mogelijk.
Hebt u interesse ? Info: bestuur Heemkundekring De Vonder